

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

ל

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה לא לב קרא

וְנָסַב גְּעָתָהּ: (ט) וְכָל־הָעֵמֶק הַפְּגָרִים וְהַדְּשָׁן וְכָל־הַשְּׂרָמוֹת
הַשְּׂדֵמוֹת קָרִי עַד־נַחַל קִדְרוֹן עַד־פְּנֵת שַׁעַר הַסּוּסִים מִזְרְחָהּ קָדַשׁ
לִיהוָה לֹא־יִנְהַשׁ וְלֹא־יִהְרַם עוֹד לְעוֹלָם:

לב (א) הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בַּשָּׁנָה כְּשֵׁנָה קָרִי
הַעֲשִׂירִית לְצִדְקָיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הִיא הַשָּׁנָה שְׁמֹנֶה־עֶשְׂרֵה
שָׁנָה לְנְבוּכַדְרֶאצַּר: (ב) וְאִזְ חֵיל מֶלֶךְ בָּבֶל צָרִים עַל־יְרוּשָׁלַם
יִרְמְיָהוּ הִנְבִּיא הָיָה כְּלוֹא בַחֲצַר הַמְּטָרָה אֲשֶׁר בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה:
(ג) אֲשֶׁר כְּלוֹא צִדְקָיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר כִּדּוּעַ אַחֲהָ נָבֵא לֵאמֹר
כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וְלִכְרָהּ:
(ד) וְצִדְקָיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֹא יִמְלֹט מִיַּד הַבְּשָׂדִים כִּי־הִנְחָן יִנְחָן

ר ש י ביד

הַסֵּם לֹא יִמְדוּ וְלֹא יִוָּקְרוּ כִּי יִשְׂרָאֵל לֹא יִמְאָסוּ בְּכָל אֲשֶׁר חָטְאוּ: (מ) הַעֵמֶק
הַפְּגָרִים . עֵמֶק שִׁנְפֵלו שֵׁם פְּגָרֵי וַחֲמָה סְנַחֲרַב: וְהַדְּשָׁן . וּנְקוּם שַׁפְךְ הַדְּשָׁן
הַסֵּם חוֹן לִירוּשָׁלַם וּסְיֻפּוֹ עַל הָעִיר וַיִּכְנַסוּ כָל זֶה לַחוּץ חוּמוֹתֶיהָ וַנְּבֹאֶה זֶה עִתִּיד
לְבָא בְּנַחֲלָה הַחֲרוֹנָה שְׁהָרִי לֹא הִיתָה בְּצִית שְׁנֵי: הַשְּׂדֵמוֹת . קַנְפֵינִי אֲבַלְעֵנִי:
(עֵינַי לְעֵיל וְצִי') , זָרִים . לִשׁוֹן מְנוּר:

לב (ב) חֲזַר הַמְּטָרָה . לִשׁוֹן בֵּית הַנוֹשֵׁמֶר: (ה) עַד פְּקָדֵי
אֹתוֹ

מכלל יופי

(חובב כ') אצל הוא פועל עומד, וזה פועל יוצא, ופירושו שבקע הים לבני ישראל, ואף על
פי שהם גליו הוא השקיעם, ונכזבו מי הים כחומה מיימנס ומש-א-ס, ועברו ישראל. וזו ויהו
כיוון וירד מעשות השטח (ויקרא ט') , והדומים לו , שפירושו, אחר שירד, כן פירש זה,
אחר שהמו . (לח) הגה ימים באים . באים קרי ולא כתיב . הנגאל . שם ידוע אללם .
עד שער הפנה . ענינו זית, וכן אמר בנבואת זכריה (י"ד) : עד שער הפנים . (לט)
קו המדה . כתוב קוה בה"א, כי כמלא זה השם בלשון נקבה, כמו (יהושע ב') תקית חוט
הגני, וקרי קו על הכובי . גרב וגעהה . שמות למקומות ידועים אללם בירושלם או סמוך לה .
ונסב . נפעל עבר מן הכפולים לגזרת פעל, ומשפטו נסבב . (מ) וכל העמק הפגרים והדשן .
פירושו מקום שפך הדשן , שהיה חין לירושלים אומר שיהיה אותו המקום נוסף בעיר לעתיד ,
יסרוש וכל העמק הפגרים תרגם יוכתן : וכל מישרא , אתר דכפלי תמן פגרי משרית אתירא ,
רנה לומר כי כל אותו העמק יהיה תוספות העיר , וכל השדמות עד נחל קדרון . והנה לא
תרגם הדשן , או תרגם אותו משרית אתירא , לפי שהיו דשנים ושמיים , כמו שאמר עליו :
ועמק בשרו ירזה (ישעיה ט"ז) . וכל השדמות . כתוב ברי"ש וקרי בדל"ת , כמו (תלכים
ג') בשדמות קדרון , שתרגמו במשרי דקדרון, ואף על פי שיש בזה תרגום אחר . ונפירוט
ולפי פשוטו השדות , רוצה לומר רוב השדות הסמוכות לעיר .

לב (ב) המטרה

ירמיה לב

בִּיד מֶלֶךְ בְּבַל וְדַבַּר פִּי עִם פִּי וְעֵינַי וְעֵינַי קָרִי אֶת־עֵינַי הַרְאִינִהּ
(ה) וּבְבַל יוֹלִיד אֶת־צַדִּיקֵהוּ וְשֵׁם יְהוָה עַד־פָּקְדֵי אֹהוּ נְאֻם־יְהוָה
כִּי תִלְחַמּוּ אֶת־הַכַּשְׂדִּים לֹא תִצְלִיחוּ : (ו) וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הִיךְ
דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ז) הִנֵּה חֲנַמְאֵל בֶּן־שָׁלֹם הִדָּךְ בָּא אֵלֶיךָ
לֵאמֹר קְנֵה לָךְ אֶת־יָשָׁדַי אֲשֶׁר בְּעַנְתוֹת הַבַּיִת בְּקִמְצָן כִּי לָךְ מִשְׁפָּט
הַגְּאֻלָּה לְקִנּוֹת : (ח) וַיָּבֵא אֵלַי חֲנַמְאֵל בֶּן־דָּדַי כְּדַבַּר יְהוָה אֲלֵי
חֲצַר הַמִּטְרָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קְנֵה נָא אֶת־יָשָׁדַי אֲשֶׁר בְּעַנְתוֹת אֲשֶׁר
בְּאַרְצָן בְּנֵי־מִיָן כִּי לָךְ מִשְׁפָּט הַיְרֻשָׁה וְלָךְ הַגְּאֻלָּה קְנֵה־לָךְ וְאַדַּע
כִּי דְבַר־יְהוָה הוּא : (ט) וְאֶקְנֶה אֶת־הַשָּׂדֶה מֵאֵת חֲנַמְאֵל בֶּן־דָּדַי
אֲשֶׁר בְּעַנְתוֹת וְאֲשַׁקְלֶה־לוֹ אֶת־הַכֶּסֶף שִׁבְעָה שְׁקָלִים וְעִשְׂרֵה
הַכֶּסֶף : (י) וְאֶכְתֹּב בְּסֵפֶר וְאֶחְתֹּם וְאֶעֱד עֵדִים וְאֲשַׁקֵּל הַכֶּסֶף
בְּמֵאזְנַיִם : (יא) וְאֶקַּח אֶת־סֵפֶר הַמְּקֵנָה אֶת־הַחֹתֶם הַמְצֻוֶה וְהַהֲקִים
וְאֶת־הַגְּלוּי : (יב) וְאֶחָן אֶת־הַסֵּפֶר הַמְּקֵנָה אֶל־בְּרוּךְ בֶּן־נְרִיָה בֶן־
מַחְסֵיָה לְעֵינַי חֲנַמְאֵל דָּדַי וְלְעֵינַי הָעֵדִים הַפְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַמְּקֵנָה
לְעֵינַי כָּל־הַיְהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּחֲצַר הַמִּטְרָה : (יג) וְאַצֹּוֶה אֶת־

ברוך ר ש י

אותו . פקדת כל האדם היא המיתה : (ו) ויאמר ירמיה וגו' . לא לנדקיס
אמר כן אלא פי' הכתוב למה כלאו וחזר לדיבורו הראשון לפרש מה הדבר אשר
היה אל ירמיהו : ז . בא אליך . על פי הדיבור : (יא) את ספר המקנה
שטר המכירה : ואת החתום וגומר . עם החתימתו כשהוא חתום כדת וחוק .
ואת הגלוי . שהחוק בבית דין על פי עדיו וכתבו והתמו הדייגין אשרתא דדייגין
הוא קיום השטרות לעשות הדבר גלוי ומפורס' פן ימותו העדי' ורבותינו פרשו
לענין

מכלל יופי

לב (ב) המטרה . שראונטר , ענין שמירה , שהיו השומרים עומדים שם , כמו (ירמיה
ג') הינטור לעולם , ומרגום וישמור : ונטר . (ד) הנחן . מקור בחולס , וכן (שם
ל"ח) הכתין חנתן , ואם האכול יאכל (ויקרא י"ט) . (ה) עד פקדי אותו . ענין זכירה
והשגחה על הדבר , ופירושו שאזכרנו ואקם נשמתו ממנו . (ט) ואשקלה לו . הקו"ף בא
זפתח . שבעה שקלים ועשרה הכסף . השקלים הם מינים , והכסף הוא סלעים , וכן
תרגם יונתן : שבעה מינים ועשר סלעין דכסף . (י) בספר . ענין כתיבה . ואחת
הספר בחותם . (יא) החתום . דוכה לומר ספר המקנה החתום , כמו שאמר : ואחת
המצוה

תרגום אישכנזי

קרב

כשרים ניכט ענטקאממען, זאנדערן אין דעם קעניגס פאן ככל הענדע פאללען,
 פאם מונדע צו מונדע מיט איהם שפרעכען, אונד איהם אונטער דוא אויגען טרע-
 טען. [ה] ריוער ווירד דען צדקיהו נאך ככל פיהרען לאססען, וואועלכסט ער
 בלייבען ווירד בים איך איהן אבפארדערן ווערדע, שפריכט דער עוויגע; דען עס
 ווירד אויך אים קריגע מיט דען כשרים ניכט געלינגען. — [ו] דאמאלס שפראך
 ירמיהו: אן מיך ערנינג פאלגענדעס ווארט דעם עוויגען: [ז] זיהע! חנמאל,
 דינעם אהיימס שלם זאהן, ווירד צו דיר מיט פאלגענדעם געזוך קאממען: קויפע
 דיר מיין פעלד, וועלכעס צו ענתות ליגט; דען דוא האסט דאן ווידעראינלעזונגס-
 רעכט. [ח] דא קאם חנמאל, מיינעם אהיימס זאהן, אין דען קערקערהאף צו
 מיר, וויא דער עוויגע געשפראכען האטטע, אונד זאגטע צו מיר: „קויפע דאך
 מיין פעלד צו ענתות, אים לאנדע בנימין, דען דוא האסט דאן ערב- אונד ווידער-
 איינלעזונגסרעכט; קויפע עס דיר!“ איך מערקטע נון, דאס דיס דער געטטליכע
 וויללע וואר; [ט] קויפטע דאן צו ענתות בעלעגטע פעלד פאן מיינעם אהיימס
 זאהן חנמאל, אונד וואג איהם דאן זילכער דאפיר צו, געהמליך זיבען שקל, אונד
 צעהן זילבערשטיקע. [י] ערסט זעצטע איך איינען שריפטליכען פערטראג אויף,
 פערזיגעלטע איהן, נאחם צייגען, אונד וואג פאר איהנען יענעם זילבער אויף דער
 וואגע! [יא] נאחם דען קויפברויף, — איינע נאך געזען אונד רעכט געשריבענע
 אונד פערזיגעלטע, אונד איינע אפגע אבשריפט — [יב] גאב דענוועלכען דעם
 ברוד, זאהן גרוה, זאהן מחסיה, אין געגענווארט מיינעם פעטטערס חנמאל, אין
 געגענווארט דער אים קויפברויף אונטערשריבענען צייגען, אונד פאר דען אויגען אל-
 לער יהודים, וועלכע אים קערקערהאפע זאסען. [יג] אין איהרעס בייאזיין טרוג

איך

ב א ו ר

מטרה שראו נטר. (ה) עד פקדי איתו, פקודת כל האדם, רצונו לומר עד אקח כשמת
 (רש"י ורד"ק) י (ז) בא אלוד, חמר לו כנזוה שיטא חנמאל לאמור לי, שיקנה השדה
 אשר בענתות, כמשפט הנאולה, כנאמר (ויקרא כ"ה, כ"ה) וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו
 ובא גאלו הקרוב אליו וגאל את מעכר אחיו; ומנאל כבר מכר אחוזתו לאחר. ורד"ק פירש
 שלא מכרו עדיין, רק אמר לו, אם מכרתיו לאחר, לך משפט הנאולה, ועתה ראוי שתקנה
 מידי. (ח) כי דבר ה', כי מן השמים הוא שאקנהו, יען כי הוא נשר לי שיבא חנמאל.
 (ט) שבעים שקלים ועשרה כסף, תרנס יונתן שנעל מנין ועשר סלעין דכסף. (י) ואשקל
 הכסף, האמור כפסוק שלפניו, וחזר ואלמנה שה שקלוהו כפג עדים. (יא) ספר המקנה,
 שטר קנין, את החתום המזכה והמקיס, ספר המזכה והמקיס החתום, רצונו לומר שטר
 הנכתב כמשפט השטרות, וחתום. ושני שטרות כתב. אחד נכתב כמזוה וזיק השטרות, עס
 כל תנאי המכירה והנוסחאות הנוהגות, ושטר הזה היה חתום, ואחד היה גלוי, לראות בו לעת
 הצורך לנבלי טעך להפסד החתום, ובו לא היה נכתב כי אם תנאי המכירה הנזכרים לעת
 להכרדים. כן כראה לי. (יב) הספר המקנה, כתן לו ממנו שני ספרים, החתום והגלוי.
 כמו שראה פסוק י"ד, ואמר בלשון יחיד ספר המקנה, על דרך כולל, כי הוא המוכן והעיקר,
 כרוך בן נריה, הוא היה אחד מהסופרים, ואיש ברית ירמיהו (ראה למטה קאפיטל ל"ו).
 חנמאל רודו, רצה לומר בן דודו, כמוואת לוט אחיו, ר"ל בן אחיו, ואמשר שקראו גם
 לבן דוד. דוד. יש אומרים ששני חנמאל היו אחד דוד ואחד בן דודו; ואינו מן הטורף.
 (טו) עוד

תרגום אשכנזי

איך דעם ברוך פֿאָלגענדעס אויף: [יד] וְאֵן שְׁפִירֵיכֶם דַּעַר עוּוִיגַע צבֹאוֹת, דַּעַר
 גאַטט ישראל'ס: נים דיווען קייפֿכריף, וְאוּוֹאָהֶל דִּיא פֿערוויגעלטע, אַלס אָפֿנע אָפֿט
 שריפֿט, אונד לעגע זיא אין איין אירדנעס געפֿעס, דאַמיט זיא זיך לאַנגע ערהאַלֿט
 טען מענען. [טו] דען וְאֵן שְׁפִירֵיכֶם דַּעַר עוּוִיגַע צבֹאוֹת, דַּעַר גאַטט ישראל'ס:
 נאָך פֿערנער ווערדען הייזער, פֿעלדער אונד וויינבערגע אין דיוועס לאַנדע געקויפֿט
 ווערדען. [טז] נאָכדעם איך דעם ברוך, וְאָהן נִרְיָה, דען קייפֿכריף איבערגעבען
 האַטטע, פֿלעהטע איך צום עוויגען אַלוֹאָ: [יז] אָ הערר! אָ עוויגער! דוא האַסט
 מיט דיינער גראַסען קראַפֿט אונד אויסגעשטרעקטעם אַרם היממעל אונד ערדע געֿ
 מאַכט; נישטס קאָן דיר פֿערבאַרגען בלייבען; [יח] דוא ערצייגסט גנאָדע ביט
 אינס טויענדסטע געשלעכט, פֿערגילטסט אַבער אויך דיא וינדע דַּעַר פֿעטער אים
 שאַסע איהרער נאָקאָמען; אָ גראַסער, מעכטיגער גאַטט! דוא, דעססען נאָֿ
 מען עוויגער צבֹאִית אִיוֹט; [יט] דַּעַר דוא גראַס אים ראַטהעלוססע, מעכֿ
 טיג אין דַּעַר אויספֿידֿהֿרונג ביסט; דוא, דעססען אויגען איבער אַללער מענשען
 וואַנדעל וואַכען, אום יעדעס נאָך זיינעם וועגע, אונד דיא פֿרוכט זיינער האַנדלונג
 גען צו פֿערגעלטען; [כ] דַּעַר דוא אין מצרים, אָן ישראל וְאוּוֹאָהֶל, אַלס אָן אַנֿ
 דַּעַרן מענשען בים יעצט בעקאַנטע וואַונדער אונד צייכען געטהאָן, אונד דיר אייֿ
 גען וְאֵן גראַסען רוהם ערוואַרבען; [כא] דַּעַר דוא מיט וואַונדער אונד צייכען, מיט
 שטאַרקער האַנד אונד אויסגעשטרעקטעם אַרם, אונד מיט פֿורכטבאַרער מאַכט
 ישראל אויס מצרים געפֿיהרט, [כב] אונד איהנען דיוועס לאַנד, וועלכעס דוא
 איהנען איינצוגעבען איהרען עלטערן צוגעשוואַרען האַסט, איינגעגעבען; זיין
 לאַנד, וואַ מילך אונד האַניג פֿליסט. [כג] אַלס זיא אַבער דאַהין געקאַממען וואַֿ
 דען

ב א ו ר

(טו) עוד יקנוכו', אמר: סימן תהיה שמירת ספר המקנה הזה, שנימים הנאים, וימי
 הגולה, ישבו לדממתם, ועדיקו בתים וסדות וכרמים בחרן, אשר לא יכלו לעשות משך ימי
 הגלות. (טז עד כו) ואהפלוכו', כונת התפלה והמשך המסוקים האלה היא זה: הכניס
 מתפלל אל ה' ואמר: אמת הוא בעל כח ויכולת, ויודע כל, אם כן תדע שהכשדים נדים את
 העיר ושפכו סוללה ללבדה, ואתה עושה חסד לחלפים, אם כן הזכור לנו זכות ראשונים
 להכילנו, ואף על פי שממדתך לשלם עון אבות אל חוק גניבים, כשאוחזין מעשי אבותיהם,
 ככתוב במקום אחר לשונאי, והדור הזה עושים מעשים רעים, ואתה תפקס על מעללי אים,
 ותדע חטאתם, כי כפי אונתך, כי הוצאתם מארץ מצרים, ותחן להם ארץ זבת חלב ודבש,
 והמה לא שמעו בקולך, ובחורבתך לא הלכו, בכל זאת יש לי מקום לקוות תשועתך, יען כי אמת
 לי לקנות חסדה, ואם תנתן העיר ביד הכשדים, למה לי אדה? גדל העצה, ענותו גדלות
 ועמוקית, ולא ישיגם אדם. העליליה, המעשה, רכזנו לומר מעשיו רבים וגבוהים מהשיגם.

ובאדם

מכלל יופי

המצוה והחקים. הוצה לומר ספר המצוה והחקים, וספר הזכר עומד במקום שנים, וספר
 זה הוא תנאי המכירה, כמו (ויקרא כ"ה) מספר שני תבואות, שהיא מצוה בתורה. והחקים
 מנהגים שהיו נורמים בזמן ההוא בענין המכירה, וכל זה כתיב בספר אחר. ואח הגלוי. הוא
 השטר, שהוא גלוי לכל, כי שני ספרים כתב במקנה, האחד היה חתום, והאחד היה גלוי,
 כשירבו

בְּרוּךְ לְעֵינֵיהֶם לֵאמֹר: (יד) כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 לָקוּחַ אֶת־הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנֵה הַזֶּה וְאֵת הַחֶתּוּם וְאֵת
 סֵפֶר הַגְּלוּי הַזֶּה וְנָתַתֶּם בְּכַל־חַרְשׁ לְמַעַן יַעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים: (טו)
 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יִקְנֶנּוּ בָתִּים וְשָׂדוֹת
 וּבְרָמִים בְּאַרְץ הַזֹּאת: (טז) וְאֶת־פְּלִל אֶל־יְהוָה אַחֲרַי תְּחִי אֶרֶץ־
 סֵפֶר הַמִּקְנֵה אֶל־בְּרוּךְ בְּיַגְרֵיהֶר אֹמֵר: (יז) אֲהֵה אֲדֹנָי יְהוִה
 הַגֵּר וְאַתָּה עֹשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ בְּכַחַךְ הַגָּדוֹר וּבְכֹרֶעַךְ
 הַנְּטוּיָה לֹא־יִפְּלֵא מִמֶּךָ כָּל־דְּבָר: (יח) עֲשֵׂה חֶסֶד לְאֶלְפִים וּמִי־שָׁלַם
 עוֹן אֲבוֹת אֶל־חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר יְהוָה צְבָאוֹת
 שְׁמוֹ: (יט) גָּדֹל הָעֶזְרָה וְרֹב הָעֲלִילִיָּה אֲשֶׁר־עִנְיָךְ פְּקָחוֹת עַל־כָּרֵל־
 דְּרָכַי בְּנֵי־אָדָם לְתַת לְאִישׁ כְּדָרְכָיו וּכְפָרִי מֵעַל לָיו: (כ) אֲשֶׁר
 שָׁמַתָּ אֹתוֹת וּמִפְתִּים בְּאַרְץ מִצְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבִישְׂרָאֵל וּבְאָדָם
 וְהָעֲשִׂיהָ לָךְ שֵׁם בַּיּוֹם הַזֶּה: (כא) וְהֵצִיא אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל
 מֵאַרְץ מִצְרַיִם בְּאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְיַד חֲזָקָה וּבְאִזְרוֹעַ נְטוּיָה
 וּבְכֹרֶא גָדוֹר: (כב) וְהִתֵּן לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ
 לְאֲבוֹתָם לְתַת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ: (כג) וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֹתָהּ
 וְלֹא

ר ש י

לענין גט פשוט ומקושר בצבא צתרא: (יד) כה אמר וגו': אל תאמר לחנם
 חני מניע' שהרי הכל גולים: (טו) כי כה אמר ה' סיפו לקנות בתים • לעני
 חנמאל דודי • ועד עכשיו קראו בן דודי שמא שנים היו וחס חין זאת לאידעת
 מהו ויש נוטים לומר דודי וכן דודו הים חנמאל לירמיה כגון ראובן נשא את בת
 שמעון אחיו וילד' לו ימואל וכבר הוליד שמעון ימין הרי ימין דודו לימין חל שכן אחי
 חמו הוא וגם בן דודו שהוא בן שמעון אחי חמו של ימואל ואיכה היא המדה שא
 מנינו בכל המקרא אחי האם קרוי דוד: (יז) לאיפלא • לאיכך ויודע אתם
 שסופנו לגלות ולמה אמרת לי לקנות שדה: (יח) ומשלכ עון אבות חל חיק •
 הדור הזה הסולכים אחרי אבותיהם בדרך הרעם: הגדול הגבור • ולא אמר
 והכורח אמר גוים מרקדין בהיכלו הים נוראותיו ונמסכת יומא: (כ) ובחדם •
 ובשאר חנשים • ד"א חותו' שהיו שקולין לישראל ולמנרים כיצד ויהי הענן והחשך
 ויאר הלילה (שמות י"ד) חותו' וזל ששימש חשך למנרים שימש אור לישראל מדרש
 חנדי

ירמיה לב

וְלֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי וּבַתְּרוּתִי וּבַחֲרוֹתִי קְרִי לֹא־הִלְכוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִהֶם לַהֵם לַעֲשׂוֹת לֹא־עָשׂוּ וַתִּקְרָא אַתָּם אֶת־כָּל־הָרַעָה הַזֹּאת: (כד) הִנֵּה הַסְּלָלוֹת בְּאוֹהַעֵיר לְלִכְדָּה וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים הַגְּלָחִמִּים עָלֶיהָ מִפְּנֵי הַחֶרֶב וְהָרָעַב וְהַדָּבָר וְאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ הָיָה וְהִנֵּה רוֹאֶה: (כה) וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֵלַי אֲדֹנָי יְהוִה קִנְיַת־לָהּ הַשְּׂדֵדָה בְּכַסֵּף וְהָעֵד עֵדִים וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים: (כו) וַיְהִי דִבְרֵי־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: (כז) הִנֵּה אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי כָּל־בָּשָׂר תִּמְכְּמוּ וְיִפְּלֹא כָּרִיד־דָּבָר: (כח) לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד הַכַּשְׂדִּים וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּלְכַדָּה: (כט) וּבָאוּ הַכַּשְׂדִּים הַגְּלָחִמִּים עַל־הָעִיר הַזֹּאת וְהִצִּיתוּ אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בְּאֵשׁ וְשָׂרְפוּהָ וְאֶת־הַבָּתִּים אֲשֶׁר קָטְרוּ עַל־גִּגּוֹתֵיהֶם לַבַּעַל וְהַסְּכוּ נִסְכֵּים לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הִכְעִיסֵנִי: (ל) כִּי־רָוִו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אֲךָ עֲשִׂים הָרַע בְּעֵינַי מִנְּעֵרְתִּיהֶם כִּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲךָ מִכְּעֵסִים אֲתִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם נֹאֵם־יְהוָה: (לא) כִּי־עַל־אִפִּי וְעַל־חַמְתִּי הִיִּתְּהָ לִּי הָעִיר הַזֹּאת לְמֶן־הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנּוּ אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה לְהַסִּירָהּ

מעל

ר ש י

אגדה ויונתן תירגם ולישראל עבדת פרישן בגו בני איגשא: (כג) ותקרא אותם הקרית אותם לשון מקרה: (כד) ואשר דברת רעה עליה היה וצא: (כה) והעיר נתנה ולמה לי שדה: (כז) הממני יפלי וכי העתידו עלומו וומני: (לא) למן היום אשר בנו אותה ביום שהוסד הבית נשא

שלמה

מכלל יופי

כשיפצו לראותו ולקריתו, כדי שלא יפתקו החתום, והנה הם שלשה ספרים עם ספר המצוה והמקום והריקס פירש, הגלוי, ספר שכתב בו שגלה ארון הנזילים האחרים אם ירבו לקנות, כמו שאמר בנבואה ואני אמרתי שגלה אונך (רות ד') (יב) את ספר המקנה יבא בה"א הידיעה עם הסמיכות, כמו (ירמיה כ"ה) הממלכות הארץ, והדומים לו חנמאל דודי, דוכה לומר בן דודי, כי כן דרך העברים, כמו שאמר: וגם את לוט אחיו (בראשית י"ג), דוכה לומר בן אחיו, ואפשר שהיה חנמאל אשר שהיה דודי, והיה שם צעת המקנה, כי חנמאל המוכר היה בן שלום, ושלום היה דוד ירמיה, וזה חנמאל אשר היה שם צעת המקנה היה דודי אחי אחיו, וכן תרגם יונתן: לעיני חנמאל אחי אבא. (יד) לקוח מקור במקום טווי, כמו (שמות כ') זכור את יום השבת, הלך וקראת (ירמיה א'), והדומים להם ואת החתום.

ספר

תרגום אשכנזי קלד

רען , עם אין בעזיץ גענאָממען , אָבער דייןער שטיממע ניכט געהאַרעט , נאָך דייט
 נעם געזעטצע ניכט געוואַנדעלט , אונד ניכט געטהאָן האַטטען , וואָס דוא איהנען
 צו טהון בעפֿיהלסט ; דאָ פֿערפֿיגטעסט דוא אַלל דיזעס אונגליק איבער זיא . [כד]
 זיהע . מאָן האַט באַללווערקע אום דיא שטאַרט געמאַכט , זיא צועראַכערן ; זיא
 שטעהט יעצט אויף דעם פונקט , וועגען דעם שווערטס , הונגערס אונד דער פֿעסט ,
 זיך דען זיא בעקריגענדען כשרים צו ערגעבען ; וואָס דוא געשפראַכען האַטט ,
 טריפֿט איין , אונד דוא זיהסט עם מיט אַן ; [כה] אונד דוא , הערר ! עוויגער !
 זאָנסט מיר נאָך ; קויפֿע דיר דאָ פֿעלד פֿיר געלד , אונד נים צייגען דאָצו ? יעצט ,
 דאָ דיא שטאַרט דען כשרים איבערגעבען ווערדען זאָלל ? — — — [כו] הירויה
 ערגינג דעם עוויגען וואָרט אַן ירמיהו , זיא פֿאַלגט : [כז] זיהע , איך בין דער
 עוויגע , דער גאָטט אַללעס פֿליישעס , קאָן מיר עטוואָס פֿערבאַרגען בלייבען ?
 [כח] דרום , זאָ שפריכט דער עויגע : איך געבע דיזע שטאַרט אין דיא געוואַלט
 דער כשרים אונד נבוכדנצר'ס , קעניגס פֿאַן כבל , דאָס ער זיא עראַכרע ; [כט]
 דיא כשרים , וועלכע יעצט דיא שטאַרט בעקריגען , ווערדען איינדרייגען , אונד
 זיא אין כראַנד שטעקען , דאָס אַללע הייזער , אויף דערען דעכערן זיא דעם בעל
 גערייכערט , אונד פֿרעמדען געטטערן , צו מיינעם פֿערדרוססע , טראַנקאָפֿער
 גענאָססען האַבען , פֿערברענגען מעגען . [ל] דען ישראל אונד יהודה האַבען פֿאַן
 איהרער יוגענד אַן נור מיר מיספֿעלליגעס געטהאָן ; ישראל האַט מיר כעוואַנדערס
 דורך זיינע הענדעווערקע געקרענקט , שפריכט דער עוויגע . [לא] מיר צום ערש
 גער אונד פֿערדרום האַט דיזע שטאַרט , זייט איהרער ערבוואונג ביס יעצט געשטאַנען
 דען

ב א ו ר

ובארם , ובשאר בני ארס יושבי האדמה . וחקרא , כמו ותקרה , ונחלק הה"א בא"ף .
 כמו וקראת אתכם באחרית הימים . ואמר הר"ק : אמר כן להודיע כי המקרה ירע הבא
 להם איכנו מקרה גמור (אין בלינדער צופֿאַלל) , כי אס הוא יחבדך קרה או —
 ובאמת אין לשון עברית מלה לשמן כונת המקרה המחלט , אשר יקרא הלועז . צו פֿאַלל ,
 (Accidentia) , יען שלפי חמינת בעלי עבר אין דנר כתיבה מזליו בלתי אס אנה אותו
 ה' , וכבר העיר על זה החכם הפילוסוף רמ"ד ז"ל בספרו מועדו שחר' (כו עד סוף הפרשה)
 יהיו וכו' , תשובת הקדוש ברוך הוא היא : אמת כי אני אלהי כל בשר , ואין דבר נעלם ממני ,
 ידעתי כי הכשדים פלחמים על העיר גם ילכדוה ויביתוה באש , בעין אשר עבדו ישראל עבודה
 זרה , ועשו הרע מנעוריהם להכעיסני , ולא קבלו עושר כשאלתי אליהם רנב אים ה' אס
 ושלוח ללמד איתם דרך הטוב , יבנו ביות , והעבירו את בנייהם ובנו ייהם למיך ,
 מעשים אשר לא ביותי , לכן תכתן העיר ביד הכשדים , ויבוא יושביה בחרב וברעב ובדבר
 אך לקץ שבעים שנה הנני מקבץ את שארית ישראל , והושבתים לבטח בארץ הזאת , ובתי להם
 לב אחד ליראה אותי וכו' , וכרתי להם ברית עולם , ואז שדות בככף יקנו , בקתימה ועדים ,
 כלומר אז תהיה המחשלה בידכם , לעשות ולקיים דין ומשפט . על כן אריתי לך לקנית האדס
 בעדים , לסימן לומי הגאולה , כנאמר למעלה (פסוק ט"ו) . מנעורותיהם , ממ נעורים ,
 והם ימי המדבר , שטטאו ישראל בעגל ובפסעור . כי בני ישראל אך מכעיסים אותי , חזר
 וזכר ישראל לבדו , כי הם הסלולעבוד עבודה זרה בימי ירכעס , ואחר כך בני יהודה . למך
 דיום אשר בנו אותה , כי בימי שלמה שבתו את העיר והבית , הסלו לזכות בנמות , וכני שלמה

תרגום אשכנזי

דען; איממער וואָללטע איך זיא פֿאַן מיר וועגשאַפֿען; [לב] אונד ריס וועגען אַלל
 דער באַזוהייט ישראל'ס אונד יהודה'ס, דיא זיא כעגאַנגען, מיך צו קרענקען, זאָ
 וואָהל זיא, אַלס איהרע קעניגע, פֿירסטען, פֿריסטער אונד פֿראַפֿעטען, אַללע
 איינוואַהנער יהודה'ס אונד ירושלים'ס אינס געוואַמט. [לג] דען ריקקען, ניכט
 דאָז אַנגעזיכט, קעהרטען זיא מיר צו, טראַץ מיינעם פֿלײסיגסטען עראינגערן
 וואָללטען זיא ניכט צוהערען, ניכט לעהרען אַנגעהמען; [לד] זיא זעצטען איהרע
 אַכשייליכע געטצען אין דען טעמפעל, דערנאָך מיינעם נאַמען געגעננט איזט, איהן
 צו פֿעראונרייניגען; [לה] בויעטען דיא אַלטערע בער'ס אים טהאַלע בן הנם,
 אום איהרע זעהנע אונד טעכטער דאָרט דעם מולך צו אַפֿפֿערן; דינגע, דיא איך
 גיא כעפֿאַהלען, דיא מיר ניא אין דען זון געקאַממען! זאָלכע אַכשייליכקייטען אויס
 צו איבען! זאָ יהודה צו פֿערוינדיגען! — [לו] אַכער דעננאָך שפּריכט דער
 עוויגע גאָטט ישראל'ס פֿאַן ריזער שטאַרט, דיא איהר אין דיא האַנד דעם קעניגס
 פֿאַן כבל, דורך שווערט, הונגער אונד פעסט (אויף איממער) געפֿאַללען צו זיין
 גלויבט: [לז] איך ווילל זיא (איהרע בעוואַהנער) אויס אַללען לענדערן, דאָהין
 איך זיא אין מיינעם שטאַרקען גריממענדען צאָרן צערשטרייעט האַבע, ווידער זאַמ
 מעלן, זיא נאָך ריזעם אַרט צוריקבריינגען, אונד זיא היר זיכער וואָהנען לאַססען.
 [לח] זיא זאָללען אַלסדאָן מיין פֿאַלק, אונד איך ווילל איהר גאָטט זיין: [לט] זיא
 ווילל איהנען איינערלייא זיין געבען, מיך כעשטענדיג אויף איינערלייא אַרט אַן צו
 בעטען

ב א ו ר

ענדו עבודה זרה, ולמן היום ההוא היתה העיר קיימת על אפי ועל חמתי, כי באפי היה
 להסירה, והחכתי חפיעד היום הזה ולא אחריך אותו עוד (רד"ק). וישומו שקוניהם,
 זה מעשה אסור ומכסה * אשר לא צויתי ולא עלתה על לבי, רזינו לומר עשומעשה עבודה
 למוך, אשר לא כיהי לעשות עבודת כאלה לשמי. ופירש רש"י ז"ל למעלה (ז' ל"א) לא
 צויתי שיקריבו בניס לקרבן, וכשדברתי לאברהם לשחוט את בנו, לא עלתה על לבי לא לנסותו
 ולהודיע נדקתו. החטי את יהודה, זכר יהודה, לפי שהיתה ארץ היות קדושה, שחלקו
 היה בית המקדש. ויתר דברי הפרשה מבוארים מאלהים.

לג (א) ויהי

מכלל יופי

ספר המצוה והחקים, וגם הוא היה חתום. למען יעמדו יתקיימו. (יח) אל חיק יס
 ספרים חסר (יט) ורב העלילה, כלומר רב המעשה. ר"ח לאיש בדרכיו ובפרי
 מעליו, ואמר בפרשת ה' עזוי למעלה (י"ז) ולתת כפרי, והלתת וכפרי, והסימן וכל'ו.
 (כ) ובישראל ובארם. ר"ח לומר ובישראל עשה אותות ומופתים ובשאר בני אדם, כלומר
 בעבור ישראל באומות. וזנתן תרגום: ולישראל עבדת פרישן נגו בני אכשא. (כא) ובאזרועי
 הא"ף נוספת. (כג) וירשו אותה. ב"ד האיתן לנד, וכעדרה היו ד"פ"ה הפועל מהמכתב,
 והוא אחד מארבעה ספרים בלשון ירושה על פי המסורת. ובתורתך, כתוב, יהוא דרך פרט
 על התורה, וקרי ובתורתך דרך כלל, כי כל התורה אחת. ותקרא * ענין מקרא * מן פי
 הקרה ה' אליהן לפני, וכתוב באל"ף במקום ה"א, ואמר כן להודיע כי המקרה הרע הנא להם
 איכנו מקרה גמור הבא מאליו, לא הוא יתברך הקרה אותו. (כד) הסללות. ענין הגבהה
 והדמה, והעץ שמרימים עליו האבנים ומשליכין תוך העיר נקרא סוללה, כמו שאמר (יגמיה
 (י)

ירמיה לב קלה

מֵעַל פָּנָי : (לב) עַל כָּל־רַעַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ
 לְהַכְעִיסַנִּי הֵמָּה מִלְכֻיָּהֶם שָׁרִיָּהֶם כַּהֲנִיָּהֶם וּנְבִיאֵיהֶם וְאִישׁ יְהוּדָה
 וַיֹּשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם : (לג) וַיִּפְּנוּ אֵלַי עֶרְף וְלֹא פָנִים וְלִמַּד אֶתֶם הַשָּׁמַיִם
 וְלִמַּד וְאִינֶם שָׁמְעִים לְקַחַת מוֹסֵר : (לד) וַיִּשְׁמְעוּ שְׁקִיצֵיהֶם בְּבֵית
 אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֵי־עַלְיוֹ לְטָמְאוֹ : (לה) וַיִּבְנוּ אֶת־בָּמֹת הַבַּעַל
 אֲשֶׁר יִבְנֶה בֶן הַנֶּם לְהַעֲבִיר אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בָּנוֹתֵיהֶם לְמִלְךְ
 אֲשֶׁר לֹא צוּיָתִים וְלֹא עֵינָהּ עַל לְבִי לַעֲשׂוֹת הַהוֹעֲבָה הַזֹּאת
 לְמַעַן הַחֲטִי הַחֲטִיָּא קְרִי אֶת־יְהוּדָה : (לו) וְעַתָּה לִכֵּן כֹּה־אָמַר יְהוָה
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲל־הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אִמְרִים נְתַנָּה בְּיַד מִלְךְ
 בָּבֶל בַּחֲרָב וּבְרַעַב וּבְדָבָר : (לז) הֲנִנִּי מִקְבָּצִים מִכָּל־הָאָרְצוֹת
 אֲשֶׁר הִדְרַחְתִּים שָׁם בְּאִפִּי וּבְכַחַמְתִּי וּבְקֶצֶף גְּדוֹל וְהִשְׁבַּחְתִּים אֶל־
 הַמְּקוֹם הַזֶּה וְהִשְׁבַּחְתִּים לְבָטָח : (לח) וְהָיוּ לִי לְעַם וְאֲנִי אֶהְיֶה
 לָהֶם לֵאלֹהִים : (לט) וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד וְדַרְךְ אֶחָד לִירְאָה

אוֹתִי

ר ש י

שלמה את צת פרעה : (לג) ולמד אותם לשון פעול , אפרנ"ט בלע"ז .
 Apprenant (בל"א לערננט) : (לז) הנני מקבצם . ברהמוס מכל חקר
 סדחתי שם בחפי :

לב (א) עמור

מכלל יופי

(ו) : כרתו ענה ושפכו על ירושלים סוללה . ויכתן תרגום : הא עלימא נברו על קרתא למכבשא ,
 וזליתא הוא תלעפר בדברי רבתינו ז"ל , שקל מליא ושדא בנלא חרעתא דארעא , ובתנ
 דד"ק יבון הוא סירוש , ובענין זה אמר : ויבזיר עפר וילכדה (חנניק א') . (כט) והסיכו .
 ענין ויבזיר אתה , אך לשקר שמת . (שמואל ב') , וסדומים להם . מנערו חיהם . שם
 בקבוץ הנקבות . (לה) אשר לא צויתים , בשלשה מקומות נאמר זה הענין במלות שונות
 צויתים נעט , והענין אחד , הראשון בפרשת גזיו כורך , אשר לא צויתי , ולא עלתה על לבי ,
 (ירמיהו') , והשני בפרשת וקנית בקבוץ , אשר לא צויתי , ולא דברתי ולא עלתה על לבי (שם
 י"ט) , השלישי בפרשה הזאת , אשר לא צויתים ולא עלתה על לבי , לעשות התועבה הזאת .
 [והטעם אשר לא צויתי , זה בתורה , ולא עלתה על לבי , כשאמרתי לאברהם : והעלה שם
 לעולה , כי לא היתה סונתי ורצוני שישרוף את בניו באש , כי תועבה היא לפני .] החטאי .
 פססרון האל"ף למ"ד הפועל , וכן (מלכים ב' י"ג) אשר החטאי את ישראל בה הלך , דחק לא
 סרוסר אל"ף למ"ד הפועל .

לב (ב) עשה

ירמיה לב לג

אזיתי כל הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם : (ט) וכרתי להם ברית עולם אשר לא-אשוב מאחריהם להטיבי אותם ואת-יראתי אתן בלבבם לבלתי סור מעלי : (סא) ויששתי עליהם להטיב אותם ונטעתיים בארץ הזאת באמת בכל-לבי ובכל-נפשי : (מב) כי-כה אמר יהוה כאשר הבאתי אל-העם הזה את כל-הרעה הגדולה הזאת כן אנכי מביא עליהם את-כל-הטובה אשר אנכי דבר עליהם : (מג) ונקנה השדה בארץ הזאת אשר ו-אהם אמרים שממה היא מאין אדם ובהמה נתנה ביד הפשדים : (מד) שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים בארץ בנימין ובסביבי יהושלם ובערי יהודה ובערי ההר ובערי השפלה ובערי הנגב כי-אשוב את-שבותם נאם-יהוה :

לג (א) ויהי דבר יהוה אל-ירמיהו שנית והוא עודנו עצור בתצר המצר לאמר : (ב) כה-אמר יהוה עשה יהוה יוצר אותה להכינה יהוה שמו : (ג) קרא אלי ואענד ואגידה לך גדלות ובצרות לא ידעתם : (ד) כי כה אמר יהוה אלהי ישראל על-בתי העיר הזאת ועל-בתי מלכי יהודה הנתצים אל הסללות ואל-החרב : (ה) פאים להלחם את-הפשדים ולמלאם את-פגרי האדם

אשר

ר ש י

לג (א) עלור • זבית הכלא : (ב) כה אמר ה' עשה • העושה זאת : (ג) קרא אלי ואענד • להודיעך העתידו ובנורו' • שמורות בלבי לעשותם : (ד) הנתונים אל הסוללות • לעשות מהם סוללות תלים שגורים למעלה אשר בונים בני העי' לעלות אל הסוללו' להלחם מעליהם חל הכשדים : ואל החרב • לתקפת שורא מן קדם דקטלין בחרבא : (ה) ולמלאם את פגרי האדם

מכלל יופי

לג (ב) עשה • כנוי, עושה לירושלים שזכר למעלה, ופירוש עושה, מגדלה, כלומר שהגדיל אותה על כל הארצות, וכן (שמואל י"ב) אשר עשה את משה ואת אהרן • יוצר אוחה להכינה • מקדש אותה להכינה לעולם, וכן (ירמיה י"ח) הנה אנכי יוצר עליכם רעה, וכל כיצרה הוא מוציא הדבר למעשה • (ג) ואגידה לך גדלות • נחמות גדולות • ובצורות